

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

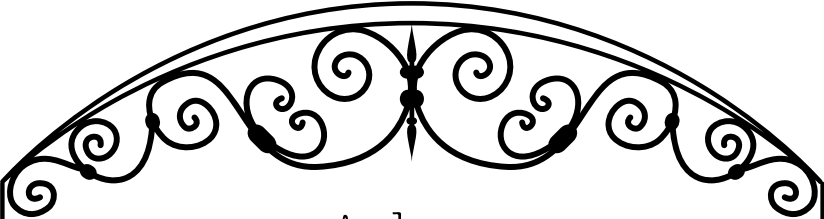
Naziv originala:
Andrea Molesini
NON TUTTI I BASTARDI SONO DI VIENNA

Copyright © 2010 Sellerio Editore, Palermo
Translation Copyright © 2018 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-02178-3

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

Andrea
Molezini

IZMEĐU DVE
vatre

Prevela Vesna Rakonjac

VULKAN
IZDAVAŠTVO

Beograd, 2018.

Prolog

PETAK, 9. NOVEMBAR 1917.

Noć je odmicala. Ništa se u tom trenutku nije razaznavalo. Zatim je jedna iskra, odsjaj svetiljke koju je žena držala u visini njuške konja, osvetlila monokl. Čovek se obrati ženi na savršenom italijanskom – samo je zvonko nesaglasje odavalo maternji nemački. Bilo je nečeg očaravajućeg a ujedno i zlokobnog na tom licu obasjanom treperavim svetlom, kao da su se tu sastale zvezde sa prašinom.

„Pozvaću gazdaricu“, reče Tereza, prikrivajući strah u duši naviknutoj da služi gospodi. Spustila je svetiljku, a mrak prekri kapetana i njegovog konja.

Jedna, dve, tri svetiljke bacale su senku pod svodom trema. Tereza privi šal na grudi, da otera jezu. Na putu pred gvozdenom kapijom pojavi se još baklji, uz škripu taljiga, glasove vojnika, far kamiona i utihnule mazge po ledenoj kiši. Zatvorivši jedno krilo hrastovih vrata za sobom, Tereza primeti da je posmatram, šćućuren pored prozora u hodniku. Prinela je prst usnama i nezadovoljno progundala.

Tetka Marija još je bila budna, obučena u crno, sa visokim okovratnikom pričvršćenim brošem od slonove kosti. Sa prozora je pažljivo posmatrala

vojsku koja je polako ispunjavala dvorišni prostor gde je svetlost baklji prosto gutala svetlost farova. Kad smo ušli, okrenula se ka vratima.

„Gazdarice, gazdarice, gaz...“

„Smiri se, Tereza, polako, ja ću se pobrinuti. Idi i reci onom na konju da ću odmah sići.“

Kuvarica izađe oborenog pogleda, sa svetiljkom spuštenom do kolena, teškog koraka. Tetka mi migom dade znak da je pratim. Kapetan je sedeo u sedlu i posmatrao reku vojnika ne trepćući, vodeći računa da konja zadrži pod tremom: nemo je izdavao naređenja svima – oficirima, mazgama, vojnicima – izgledalo je kao da ga svi oni razumeju i da nema nedoumica.

„Gazdarica“, nakašljala se, „gazdarica je rekla da dolazi.“ Tereza se odmaknu malo unazad kako bi se sklonila od neprijatnog mirisa konja. Vojnici su istovarivali teret sa mazgi i odlagali oružje pod trem šutirajući lopate i grabulje koje su bile naslonjene na zid. Kuvarica ispusti zvuk nalik hropcu, iskazujući prezir koji oseća: alatke su bile skromne ali brižljivo čuvane, kao verni psi koje su oterali vukovi.

Zatim su vojničkim ašovima otvarali jedna vrata za drugim, ulazeći sa preteškim rancima, odgurujući nameštaj, lomeći stvari, glasova prostački grubih, kao mešavina naglašanih slogova. Jedan, sa šlemom prekrivenim mokrim lišćem, uđe u salu motociklom koji je pucketao i pribi se tik uza sto od hrastovine.

Tetka Marija izađe.

„Gospodine kapetane!“

Kapetan je pozdravi vojnički, bez osmeha. „Kapetan Korpijum“, reče. „Ima nas osamnaestorica, oficira i posilnih, ovde ćemo se smestiti.“ Izvuče monokl iz gornjeg džepa. „Ako mislite da nas ne možete prihvatiti“, dodao je, uglavivši sočivo između obrve i jagodice, „bićete prinuđeni da se iselite iz kuće.“ Govorio je smirenim, ledenim glasom. Naglašavao je svaki slog, kao da su njegovim mislima bile potrebne kratke pauze da se organizuju.

Nekoliko bicikala prošlo je kroz kapiju od kovanog gvožđa. Kapetanov konj otrese glavom.

„Možda ste veliki ratnik“, reče tetka, „ali svakako niste kavaljer.“

Između dve vatre

„Moji podoficiri spavaće u pansionu na trgu, oficiri u vili, vojnici u okolnim kućama. Podići ćemo šatore u vašem vrtu, kao i poljsku kuhinju.“ Ponovo je namestio monokl između luka obrve i naglašene jagodice. „Možda ćemo sutra preći reku Pjave i ovde ništa više neće biti kao pre.“

„Možda“, reče tetka. „A možda će vam u borbi strgnuti meso s kostiju“, dodade tiho, više za sebe.

Kapetan petama pritisnu sapi konja i okrete se ka mazgama koje su nastavile da ulaze i vojnicima osvetljenim svetiljkama podoficira koji su vikali.

U daljini se začuo lavež nekog psa. Zatim još jednog, nešto dublji. Potom pucanj, drugi pucanj i u daljini još jedan. Vonj mazgi ispunji salu. Vojnici su komadali stočice i stolice da bi potpalili kamin. Skloniše se da propuste dve žene koje su hodale dignute glave ispred mene, a jedan od njih, plave kose poput sena i buljavih očiju, zauze stav mirno.

„U ovoj tragičnoj situaciji“, promrmlja tetka, „barem nešto komično.“

„Mišji tur ima bolje manire od njih“, reče Tereza. „Ovi momci kao da nemaju majku.“

„Sutra će biti zauzeti ratom. Kaži Renatu da otvori četvore oči. Ti i Loreta spavajte kod mene, stavićemo dva madraca na pod, zabarikadiraćemo se u sobi. Ti, Paolo, budi sa dedom.“ Pogledala je kuvaricu u oči: „Jesi li sakrila bakarno posuđe?“

„Kako ste naredili, gazdarice.“

„Dobro.“ Nedostatak emocija u tetkinom glasu otkrivao je ženu čvrstih nerava i oštrog uma. „Kuvarica mora znati kome polaže račune. Oružje je nebitno, ali to ova bagra ne zna.“ Zaćutala je načas, kako bi dala Terezi vremena da razgonetne i shvati. „Savladaćemo ih mi.“

Kuvarica podiže svetiljku ka pohabanom stepeništu.

Prvi deo

1

Bakin Treći Verenik* imao je prevelika stopala da bi se smatrao pametnim. Nije baš bio ni glup jer je znao da besposličari tako graciozno i konstantno, ali zbog veličine stopala pažnja nikako nije mogla biti usmerena na njegovu glavu. Deda Guljelmo, koji se hvalio mnogim ljubavnicama, govorio je da *ovaj* – suparnike nikako nije zvao po imenu – govori samo kako bi vazduh ubacio u usta: „Glupi vole da glupost stave u izlog, a ništa od reči nije bolje u tom slučaju.“

Deda je voleo da sve stvari na svetu provuče kroz mudre izreke. Mudrovao bi žvaćući duvan, pretvarajući se da je mornar koji je plovio mnogim morima, i to baš on, koji je mrzeo vodu, čak i onu iz lavaboa. Kao čvrsti liberal, ismevao je bakine nežne simpatije prema socijalistima: „Da zatvoriš trojicu tih tvojih u sobu, nakon pola sata imali bi četiri različita mišljenja.“ Provodio je mnogo sati dnevno u pisanju romana koji nikako da završi, ali, kako baka tvrdi, nikada nije napisao ni redak teksta: „To je način da se distancira od balavaca i nasilnika.“ Niko se, međutim, nije usuđivao da kroči u njegovu radnu sobu, koju smo zvali Razmišljaonica i u kojoj bi provodio dane. Izlazio je samo kada bi padala kiša i šetao bez kišobrana, sam, noseći samo filcni šešir iskrzanog oboda. Bio je budista, mada o Budi nije znao bogzna šta. Znao je briškulu i istoriju, i pisao je *Gazetinu* pisma koja nikad nisu objavljena

* Treći Verenik (ital. Terzo Fidanzato) – ljubavnik osobe koja je u braku; treći u braku. (Prim. prev.)

jer su sadržala uvrede na račun gradskih čelnika: kako je on tvrdio, svi su „nečisti sinovi glupavih sveštenika“.

Baku je sve uznemiravalo. Ako je trebalo potrošiti pola lire, rekla bi: „Bolje ne“, a to „bolje ne“ dešavalo se dvadesetak puta dnevno. Uprkos tome što je imala sedamdeset godina, bila je visoka i držala se pravo, snažna i lepa, sedokosi panter. Njeno kupatilo bilo je kao pesma: ukrašeno bež, oker, crnim i klistirima boje kože. Dva ili tri uvek bi visila na lakiranom čiviluku, dok su pižame i donji veš bili raspoređeni po fiokama zelene komode na kojoj je stajala staklena činija iz Murana u kojoj je bilo desetak ogrlica i staklenih perli. Klistiri su, u svojim boljim danima, bili označeni brojevima, imali su kruškastu pločicu sa oznakama $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$ i $\frac{3}{4}$ litra. Vrećice su bile okruglaste u obliku kruške, tikve, dinje, sve od nepromočivog platna, a neprovidno gumeno crevo ličilo je, u bledom odsjaju mozaika, na pipke morskog bića sa zakrivljenim kljunom.

Troje slugu – Tereza, njena ćerka Loreta i Renato – radili su za šestoro. Loreta je imala dvadesetak godina, bila je lepuškasta i imala je prek spušten pogled, ali, kada bi te pogledala, znao bi da te mrzi i da ništa sem mržnje od tih očiju ne možeš dobiti. Renato je imao jednu nogu malo kraću i šepao je. Bio mi je omiljen i znao je svašta da radi, da peca u reci koristeći ostve i nož, ali i da očisti pile kome je sudbina bila da završi u Terezinom loncu. A ona, Tereza, bila je čudnovata žena. Naročito ružna, imala je pedesetak godina, dobro se držala i bila je jača od mazge, a ništa manje i tvrdoglava. Tetka Marija – dona Marija za strance – izgledala je privlačno, bila je gorda, a ta njena gordost ujedno je privlačila muškarce i držala ih na odstojanju: diskretno su joj se udvarali i oni strastvenog i smelog duha, ali nije bilo lako osvojiti je.

A zatim, tu je bila i Đulija, lepa, pomalo luda riđokosa. Prepuna pegica. Pobegla je iz Venecije zbog nekog skandala o kome se niko nije usuđivao da govori: u selu je bilo više onih koji su, videvši je kako prolazi, pljuvali na zemlju, a bilo je i zatucanih žena koje bi se prekrstile da bi oterale đavola. Bila je osam godina starija od mene, a njena riđa pojava uočavala se izdaleka. Nije bila u ludnici jer je iz porodice Kandijani, a gospoda – tih godina barem – nije završavala na takvom mestu, nije čak ni mogla da bude luda,

Između dve vatre

u krajnjem slučaju nazivali su je ekscentričnom: gospodin bi se nazivao kleptomanom, nikako lopovom, a gospođa nimfomankom, nikako kurvom.

Te noći, 9. novembra, kada su Nemci zaposeli moju sobu, otišao sam na tavan da tamo prenoćim, u prostoriju devet sa pet metara, sa četiri badže i krovnom konstrukcijom od ariša zbog koje sam morao da idem pognute glave. Delio sam ovaj prostor sa dedom, kao i madrac bačen na tavanski pod koji je bio sav u pukotinama, dok su baki dozvolili da ostane u svojoj sobi.

Poraz italijanske vojske bio je sraman, a svaki neprijateljski vojnik natrljavao nam je to na nos: imao sam sedamnaest godina, skoro osamnaest, i bilo mi je nepodnošljivo da gledam neprijatelja kako izigrava gazdu u mojoj kući. Devedeset deveto godišće već je bilo u rovu: za nekoliko meseci red će doći i na mene.

„Malo fali pa su u Rimu i oslobađaju papu, tako govore oni, eh... zlikovci se međusobno razumeju, kažem ja.“ Deda je smatrao da su popovi za jedan stepenik – prilično mali – iznad poreznika: „Te prikaze u suknjama poseduju uobrazilju ćurke, ali lukavost lisice i zmiје, oni su velika poruga tvorca, pored Jovovih nevolja... vidiš, Buda nema sveštenike“, pogledao me je pravo u oči, što je retko radio otkad sam izgubio roditelje, „a ako ih i ima, nisu austrofili.“ Pljunuo je u dlanove i obrisao ih maramicom.

Voleo sam dedu. Od noćne kapice odvajao se nerado oko deset ujutru. Te noći, međutim, morao je da se snađe bez nje. Pešadinac i kaplar prisilili su ga da sedne na stolicu – jedan mu je stavio kundak na grudi, dok mu je drugi gladio grkljan oštricom bajoneta – tražeći od njega da im otkrije gde je sakriven nakit. Na sreću, baka je, bez njegovog znanja, uspela da ubaci najvrednije stvari – šaku zlatnih sterlinga – u vrećicu jednog od klistira, koji spada u predmete previše obične i preblizu govana da bi zagolicali apetit pljačkaša.

„Brinem se za Mariju... naravno, ako neko može da preplasi jednog Nemca, to je ona“, reče deda, smeštajući se na madrac. Kukuruzna šaša šuškala je pod njegovom težinom. Posmatrao je grede vlažnim očima, ali nije želeo da osetim njegov strah: naši životi, naše stvari, sve je bilo prepušteno na milost i nemilost neprijatelju. „Rat i plen verni su saputnici“, reče.

Smestio sam se pored njega. Deda je voleo tetku, „to je jedna odsečna i samilosna žena“, govorio bi. Bila je ćerka njegovog brata, koji je stradao u brodolomu potonuvši sa brodom *Carica Irske* u maju 1914, zajedno sa svojom suprugom i mojim roditeljima, a to putovanje svi u porodici zovemo *velika nesreća*. Od tada su joj bili povereni poslovi oko vile, možda zato što se mojim obrazovanjem, ne baš rado, bavila baka. „Jesi li ikad dobro pogledao tetku u oči? Zelene su, stamene kao kamenje. Znaš li šta kažu mornari? Kažu da će te, kada je voda zelena, garantovano progutati nevreme.“ Deda nikada nije bio na moru, ali njegove priče uvek su bile prepune izraza i pogrdica koje bi govorili kapetani dugih plovidbi: „upravo tako“, „ne dajte se“, „ako te dohvatim, obesiću te za glavnu katarku“; ovu poslednju rečenicu izbacio je iz svog pripovedanja, od kada mi je, odmah nakon *velike nesreće*, rekao da mu se obraćam sa „ti“.

Svi su postali vrlo ljubazni prema meni posle brodoloma, a ja sam iz te ljubaznosti izvlačio korist; dobro je što nisam patio, bar ne onoliko koliko se očekivalo. Roditelji su za mene bili stranci ili skoro kao stranci. Poslali su me u školu da bi skinuli problem sa vrata ili zato što su mislili – želeći da ispadnu dobronamerni – da su roditelji neprikladni za obrazovanje mladih. Moja škola bila je dominikanska i redovnici su smatrali da je zdravlje tela podjednako važno kao i zdravlje duha, u čemu su ispadali – što nije uopšte mnogo čudilo – prilično neuki.

Kobnog dana pozvao me je na razgovor upravnik – čuveno ime škole *San Domeniko di Guzman*, za koga smo mislili da je star preko sto godina zbog duge bele brade i povijenih leđa. Njegova kancelarija, prekrivena knjigama u kožnom povezu, bila je duga tri sa četiri koraka: ovde su se mirisi buđi, papira, mastila, potpazušja i rakije borili da zavladaju prostorom. Podigao je pogled sa rukopisa koji je proučavao i odmerio me svojim izuzetno plavim očima koje je uvećavalo sočivo: „Sedite, mladiću.“ Nije pravio uvode i nije ublažavao vest pričama o zagrobnom životu. Pričao je staloženo, bez pauze. Nisam se pretvarao da me je savladao bol, te rekoh: „Neću osetiti da ih nema.“ Trepnuo je i pogledao me ozbiljnog lica. „Neke stvari shvatiš kasnije“, reče pre nego što je ponovo zabio nos u rukopis. Verovatno me nije

čuo ni kako izlazim, ali su me njegove reči uzdrmale: imao je pravo, udarac stiže kasnije, rana se otvara malo-pomalo, ali se isto tako i zaleći.

Deda nije prestajao da me gleda.

„A sad, deda, šta će biti?“

„Sada ćemo, sinko“, voleo je tako da me zove, „ćutati, a oni će nas pljačkati – neće se libiti da nas ogule do gole kože. Čuo si šta su uradili nadničarima? Naredili su im da stanu uza zid i bacali su kofe sa vodom oko kuća ne bi li našli bakrače i ostale vredne stvari... gde je zemlja preorana, tu voda lakše prolazi.“ Nasmešio se, a on bi se smešio samo kad je uplašen. „Dva kilograma bakra vredi koliko i jedna svinja... ali ja se uzdam u baku. Rekla mi je gde je sakrila nakit, naglašavajući da su to baš oni vredni komadi. Neće pronaći taj nakit makar preorali čitavo imanje.“ Uzdahnuo je. „Bila bi sreća da sutra odu.“

„A tamo, na frontu... misliš li da naši neće izdržati ni na reci Pjave?“

„Rat je izgubljen, sinko.“

Dona Marija nije uspela ni oka da sklopi. To mi je rekla ujutro. Nije bilo mesta za strah u njenim mislima. Nije se bojala ni za sebe ni za nas: „Ovi šakali imaju čime drugim da se bave, ali, ako se dokopaju Venecije, biće to pljačka bez kraja. A sad su ovde, u mom vrtu, mojim salama, mojoj kuhinji, kopaju javni nužnik u zemlji u kojoj počivaju tvoja i moja majka.“ To nije bilo tačno. Nemačka efikasnost ipak još nije stigla dotle da razmotri kopanje odvodnih kanala u okolini, ali je tetka sve to već zamislila, do najsitnijih, gnusnih detalja.

Duboko u noć čula je njištanje konja. Dopiralo je sa trema. Oduvek se ježila njištanja, iako je volela konje. Videla ih je kako vuku teret zadnjeg odreda, kako odbijaju da jedu, vrte glavom, upinju kopitom kada prolaze pored mrcine mazge čije su slabine bile rasporene bajonetom izgladnele pešadije. „Smrt nekog njima sličnog osećaju kao predskazanje, baš kao što se dešava

i nama.“ Bilo je nepravедno da tako pate. „Rat vode ljudi, životinje s tim nemaju veze... a možda su one bliže bogu... tako jednostavne... tako direktne.“

Oko tri ujutru dona Marija je ustala trudeći se da ne probudi Terezu koja je spavala u donjem delu njenog kreveta. Prišla je prozoru. Paljevine je bilo svuda. Vojnici su nosili velike škrinje sa žigom dinastije Savoja: gradska većnica bila je delimično spaljena. Ugledala je kapetana na konju među šatorima. Prozori u prizemlju bili su osvetljeni žutim svetlom petrolejki. Odjednom je osetila da je neko posmatra. Okrenula se. Loreta je bila na korak od nje, nepomična, puštene duge kose, i netremice gledala u nju. „Šta je bilo?“

Sluškinja spusti glavu.

„Neće nas povrediti“, dona Marija je tiho progovorila, „zauzeće vilu, kuće napoličara, ali nama se neće desiti ništa. Vрати se na spavanje.“ Loreta se vratila na svoj madrac, a šaša kojom je bio napunjen zašušta.

Dedi je lice bilo nasmeјano čak i kad je bio tužan. Ni on nije uspeo da sklopi oči, ali je navukao čaršav sve do brkova i pretvarao se da hrče. Posmatrao sam ga u mraku. Dedini brkovi ličili su na grabulje čiji su krajevi izgledali kao da svakog časa jedan može da pretegne. Bili su znak njegove potrebe za ismevanjem onih konvencionalnih manira koje je, međutim, pažljivo izbriјani podbradak poštovao. Njegova dečja osobenost me je zabavljala, naročito zbog toga što nije prestajala da nervira baku, koja bi na to odgovarala pozivajući Trećeg Verenika na večeru.

Vrata više nisu lupala, glasovi Nemaca zvučali su umorno, a umoran je bio i bat cokula, čizama, čak i zvuk motocikala.

Pospano sam osluškivao svoje misli koje su haotično zujale uokolo. Velike misli o dalekim stvarima, toliko nestvarnim da nisam osećao nikakvu odgovornost. Razmišljao sam o propasti druge armije, više nego o okupiranoj vili, o neprekidnoj reci seljaka i pešadije: karucama siromašnih, automobilima generala, ranjenicima ostavljenim u jarugama pokraj puta. Nisam nikad video toliko očiju uništenih terorom. Oči žena sa zavežljajem obešenim oko vrata, nepokretnim i onim cvilećim; nisam mogao poverovati da je bol ovog naroda u zбegu, kome nisam shvatao da pripadam sve do sada, mogao tako

Između dve vatre

duboko da me gane i da postane moj, lično moj bol. Nisam verovao ni Kadorni*, ni Kapelu**, ni novinama, ali bolu jesam. Bio je kao cigla koja pritiska grudi. U ušima su mi odzvanjale reči varvara, oštre komande, škripa kočnica, potmuo udarac spuštanja tereta na kamenu podlogu. Ponovo sam video ritanje ljudi i mazgi, vrata izvađena iz šarki; usta su mi bila suva, a jezik kao komad kore. Bio sam muva zunzara uhvaćena prevrnutom čašom i vrteo sam se po krevetu kao da udaram o staklene ivice.

* Luidi Kadorna (1850–1928) – general i maršal italijanske vojske u Prvom svetskom ratu. (Prim. prev.)

** Luidi Kapelo (1859–1941) – oficir italijanske vojske u Prvom svetskom ratu. (Prim. prev.)

Renato prinese upaljenu slamku i pripali njome lulu, a njegovo lice nestade u dimu. Potom se najpre pojavio tanak i dugačak nos, a zatim svetle oči. Došao je u vilu sredinom oktobra, sa preporukama jednog toskanskog markiza, starog bakinog prijatelja, da radi kao poslužitelj. Iako je obično bila na distanci, kako bi pokazala autoritet, tetka nije uspevala da sakrije simpatije prema ovom ćopavcu koji je bio visok metar i devedeset i imao oko sto kilograma.

„Šta rade sa ovim kofama?“

„Traže bakarno posuđe, misle da smo mi glupi kao seljaci koji ga zakopavaju blizu kuće. Vaš deda rekao im je za dragocenosti i sada su se dali u potragu. Smislili su kako da traže, ali nisu baš lukavi.“ Govorio je dubokim baritonom, ali svaki slog klizio je jedan za drugim čisto i jasno. Dobro je opažao stvari i bio je neobično inteligentan: nije bilo lako iz prve pogoditi da je sluga. A i njegov rečnik bio je previše bogat i precizan. Deda i tetka govorili su da je pravi Toskanac, ali bilo je nešto drugo što nisam mogao da shvatim i što me je uznemiravalo: bio je prilično oštrouman i previše siguran u sebe.

„Jesu li ti pretili?“

„Dao sam im dve stvari koje ne vrede mnogo, mandolinu i bakrač iz štale, koje sam sakrio pod seno da pomisle da su dragocene. Uperili su mi pušku u čelo. Iz prve sam se opirao, ali ne mnogo, ne вреди poginuti zbog gazdinog blaga.“

„Danas ne izgledaju tako preteće.“

Između dve vatre

Renato ponovo nestade iza dima. Sviđao mi se oblik njegove lule: kamiš dužine dlana, skoro uspravan, i glava od tamnog vresa. „Oni koji su otišli jutros“, reče, „izgledali su loše – sutra ćemo saznati da li Pjave vredi više od Taljamenta.“

„Deda kaže da je rat izgubljen.“

Pogledao me je pravo u oči. Spustio sam pogled. „Italija je žensko“, reče tek nešto glasnije, „Nemačka muško, a sa ženama se“, dodade skoro šapućući, „nikad ne zna. Izgubili smo jednu armiju, ali, ako se vojska pokrene... sada je front kraći, možemo biti tvrd zalogaj.“

Okrenuo sam se ka kapiji, gde se stvorio neki metež. Prepoznao sam Đulijin profil, stezala je na grudima nešto što je visilo, nešto što su dvojica stražara želela da joj istrgnu iz ruku. „Idem da vidim o čemu je reč.“

„Nemojte da napravite neku glupost, gospodica Đulija može sama da se snađe.“

Rekao je to zapovednim, ne savetodavnim tonom. Pocrveneo sam.

„Bolje je pustiti žene da same rešavaju stvari. Ona tamo malo priča... ali, kad kaže, zagrmi.“ Zagrizi kamiš. „Jadni vojnici“, dodade, odmahnuvši žuljevitom i ogromnom desnom šakom kako bi oterao dim. Oči su mu se smejale. Shvatio sam da je naslutio šta osećam prema Đuliji i ponovo sam pocrveneo. „Vidite? Već se snašla.“

Pošao sam Đuliji u susret. Sunce joj je obasjavalo ramena i uspeo sam jedva da razaznam šta ima u ruci: gas-masku, onu sa surlom. „Zdravo“, rekoh, gušeci osećanja.

Đulija podiže masku i sakri svoj prepredeni osmeh. Surla je visila preko njenih isturenih grudi koje je vatirana jakna jedva uspela da zadrži. Zbog dva staklena oka ličila je na velikog insekta, a okrugla limena kutija u kojoj se surla završavala samo je dopunjavala marsovski izgled. „Nabavila sam pola kofe rogača. Nemac je hteo poljubac, a ja mu utrapim rogač – vole ga i konji.“ Nasmejala se, zbacila masku sa lica i oslobodila mnoštvo pegica.

„Pomalo jeziv ukras za kosu.“

„Mislim da mi stoji, juče si mi rekao da su mi oči previše plave; eto, sada su kao u stršljena.“

„Dodi, idemo unutra, ovde je previše vojnika.“

Krajičkom oka video sam Renata kako prati nekog podnarednika u šumu sa lopatom na ramenu.

„Nadajmo se da ga ne teraju da sam sebi iskopa grob“, reče Đulija.

„Kopaju rupe što dalje, jer kad vetar dune naovamo, to smeta njihovim oficirima sa osjetljivim nosom.“ Tereza se pomeri u stranu da nas propusti da uđemo. Trebalo nam je nekoliko trenutaka da nam se oči naviknu na polumrak u kuhinji. Oko ognjišta je bilo petoro vojnika i jedan italijanski zarobljenik. Posmatrali su me, ali me nisu videli. Bili su otupeli od vina. Jedan, sa raskopčanom bluzom, mešao je palentu na vatri koja je svetlucala. Bez oružja oko pojasa izgledali su veselo, kao da je i sam rat otišao zajedno sa oficirima u zoru.

Velikim požudnim očima vojnici su gledali Đuliju koja je prolazila kraj pocrnelih stubova. Duboko sam disao i trudio se da svoju uznemirenost utopim u mirisu buđi i palente. Italijan klimnu u znak pozdrava. Ostali su skrenuli pogled, pokazujući iznenadno zanimanje za kazan. Nisam više primećivao kod njih onu aroganciju pljačkaša od prethodne večeri, već više stid nepozvanih gostiju, zatvorenike tuđeg jezika, skoro nezadovoljnih što su sprečeni da razmene ljubaznost. Bili su Bavarci ili Prusi, njihovo ognjište nije se moglo mnogo razlikovati od našeg i njihove gospodske kuće sigurno su imale kuhinje koje su prostrane koliko i naše. Đulija je prošla kroz vrata salona, a ja sam išao iza nje.

„Je li ovaj privezak nemački?“

„Ne, pripadao je jednom bersaljeru* ... da li bi možda više želela raskomadanu lutku?“

Nije me zanimalo to što govori već samo njen glas. Đulija je bila haotična, prodorne snage. Deda je za nju govorio da je kao konjski tur koji se stalno trza i tera repom muve. Ali ona je bila mnogo više od toga: bila je lepa i usplamtela. Gledala me je kao neko ko je zadovoljan sobom, svesna koliko je poželjna, ne trudeći se ni da odgovori nesrećnom ljubavniku.

„Moram odmah da vidim tvoju baku.“

„Zatvorila se u svoju sobu otkad su došli... ovi.“

„Odveli su devojke u crkvu. Onesvestili su sveštenika.“

* Vojnik specijalnog korpusa lake pešadije. (Prim. prev.)